

Кунда Н.Т.

Національний транспортний університет

Огійчук О.В.

Національний транспортний університет

АНАЛІЗ СКЛАДОВИХ ЕКСПРЕС-ДОСТАВКИ ВАНТАЖІВ У МІЖНАРОДНОМУ СПОЛУЧЕННІ

Стаття присвячена питанням функціонування та ефективності окремого сегменту міжнародних перевезень – експрес-доставки вантажів. Актуальність дослідження визначається необхідністю підвищення конкурентоспроможності підприємств, що займаються експрес-доставкою вантажів. Праці зарубіжних і вітчизняних учених вказують на доцільність застосування логістичного підходу. Логістичний менеджмент розглядають як інструмент для розкриття сукупності можливостей підприємства як логістичної системи. Для аналізу факторів, що впливають на конкурентоспроможність міжнародної експрес-доставки вантажів використано системний підхід та метод декомпозиції для дослідження інфраструктурної, економічної, транспортної, правової, організаційної складових системи експрес-доставки. Описано основні принципи реалізації системи: швидкість, пунктуальність, надійність, трекінг та відстеження, обробка та маніпуляція, наявність служби підтримки. Інфраструктурна складова представлена операторами, які мають розгалужену мережу відділень експрес-доставки. Представлено компанії експрес-доставки, що працюють на вітчизняному і міжнародному ринках: «Нова Пошта», «Міст Експрес», «Укрпошта» DHL, TNT Express, «Делівері Експрес» та інші. Висвітлено аспекти, які важливі для забезпечення конкурентоспроможності підприємств експрес-доставки. Проаналізовано можливості підвищення конкурентоспроможності підприємств, що працюють у цій сфері. В економічній складовій особливу увагу приділено питанню формування гнучких тарифів та запропоновано основні співвідношення для їх розрахунку. Визначальну роль у транспортній складовій відіграє сучасний рухомий склад та новітні технології. Описано перспективи розвитку міжнародної експрес-доставки автомобільним транспортом. Організація експрес-доставки регламентується низкою міжнародних та вітчизняних нормативних актів. Складено перелік законодавчих документів, що утворюють правову складову здійснення експрес-доставки. Схеми організації праці та контроль режиму роботи і соціальних гарантій складають сенс організаційної складової та відображені в деяких міжнародних стандартах. Розглянуто проблеми розвитку міжнародної експрес-доставки. Вказано на можливість досягнення синергічного ефекту та утворення системи з новими властивостями.

Ключові слова: експрес-доставка, міжнародні перевезення, автомобільний транспорт, конкурентоспроможність, тарифи, правове регулювання.

Постановка проблеми. Сучасний світ характеризується швидкими темпами глобалізації та зростаючою взаємозалежністю міжнародних ринків. У цьому контексті експрес-доставка вантажів відіграє важливу роль у забезпеченні швидкого та ефективного пересування товарів через кордони країн. За останні роки попит на міжнародну експрес-доставку вантажів значно зріс, спонукаючи транспортні логістичні компанії до розробки заходів щодо підвищення конкурентоспроможності своїх послуг.

Актуальність дослідження полягає в тому, що цілеспрямованість та ефективність міжнародної експрес-доставки вантажів є визначальними факторами для забезпечення задоволеності клієнтів та успішної діяльності логістичних компа-

ній. У зв'язку з цим розв'язання проблеми підвищення конкурентоспроможності цього сегменту ринку є важливим завданням для підприємств, що займаються експрес-доставкою вантажів.

Аналіз останніх досліджень з питань управління рухом товарів показує, що пріоритет надається логістичному підходу, який передбачає отримання синергічного ефекту від узгодження роботи складових логістичної системи. Відомі американські фахівці Д. Дж. Бауерокс, Д. Дж. Клосс [1] розглядають логістичний менеджмент як механізм оптимізації логістичних витрат, які справляють значний вплив на формування конкурентоспроможності підприємства. Вітчизняні вчені, такі як А. Гаджинський, Н. Грузь, А. Кальченко, Є. Крикавський, О. Наумова, Н. Чорнописька та ін. у своїх

працях досліджують логістичний менеджмент як складову логістичного потенціалу, тобто сукупності можливостей підприємства. Незважаючи на значну кількість публікацій з логістики, проблема удосконалення логістично орієнтованого управління експрес-доставкою вантажів розкрита недостатньо, та і питання практичного спрямування залишаються поза увагою науковців і потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. Важливим є вивчення та аналіз факторів, що впливають на конкурентоспроможність міжнародної експрес-доставки вантажів, а також на визначення шляхів підвищення її ефективності. Використаємо системний підхід, що полягає в комплексному дослідженні складних об'єктів як єдиного цілого. При цьому вивчається кожен елемент об'єкту в його зв'язку та взаємодії з іншими елементами, а також вплив властивостей окремих частин об'єкту на його поведінку загалом.

Для дослідження застосуємо метод декомпозиції – це розділення системи на підсистеми нижчого рангу, які досліджуються автономно, але з урахуванням узгодження цілей кожної підсистеми із загальною метою системи. По суті, декомпозиція – це операція аналізу системи, адже дослідження систем нижчого рангу простіше і зручніше. **Мета дослідження:** у системі експрес-доставки вантажів виділити та проаналізувати інфраструктурну, економічну, транспортну, правову, організаційну підсистеми, іншими словами – складові експрес-доставки.

Виклад основного матеріалу. Системи експрес-доставки вантажів використовуються для швидкої та ефективної доставки товарів з одного місця в інше. Вони базуються на використанні спеціалізованих транспортних засобів та оптимізованих маршрутів, що дозволяють мінімізувати час доставки [2, 3]. Основні принципи реалізації експрес-доставки вантажів включають:

- Швидкість: Постачальник послуг експрес-доставки забезпечує швидке перевезення товарів з точки відправлення до пункту призначення, так як одним з головних аспектів експрес-доставки є мінімізація часу доставки.

- Пунктуальність: Постачальник послуг повинен забезпечити доставку вантажу вчасно, дотримуючись зазначених строків, так як важливим елементом експрес-доставки є дотримання зазначеного часу доставки.

- Надійність: Постачальник послуг повинен мати відповідні процедури та заходи для захисту вантажу від пошкоджень чи втрат під час тран-

спортування, так як експрес-доставка вимагає високої надійності, щоб забезпечити безперервну доставку вантажу.

- Трекінг та відстеження: Замовник хоче знати точне місцезнаходження вантажу та контролювати процес доставки, тому ефективні системи експрес-доставки повинні мати можливість трекінгу та відстеження вантажу на кожному етапі перевезення.

- Обробка та маніпуляція: Постачальник послуг повинен мати відповідну інфраструктуру та процеси для швидкого завантаження, розвантаження та переведення вантажу з одного транспортного засобу на інший, так як експрес-доставка вимагає швидкої та ефективної обробки та маніпуляції вантажу.

- Служба підтримки: Замовники повинні мати можливість звернутися до постачальника послуг з будь-якими питаннями або зверненнями, тому якісна експрес-доставка включає належну службу підтримки для вирішення будь-яких питань або проблем, пов'язаних з доставкою вантажу.

Інфраструктурна складова. Загальновідомо, що експрес-доставка в Україні розроблена та розвивається досить інтенсивно. З огляду на зростання електронної комерції та збільшення обсягів онлайн-замовлень попит на експрес-доставку в Україні також зростає.

Україна має понад 20 операторів експрес-доставки, серед них такі великі як «Нова Пошта», «Міст Експрес», «Укрпошта» та інші. Ці компанії пропонують широкий спектр послуг з доставки вантажів по всій країні та за кордон. Можна сказати, що експрес-доставка в Україні демонструє зростання обсягів. Оскільки український ринок електронної комерції (eCommerce) постійно зростає, це стимулює попит на швидку доставку товарів.

Також слід зазначити, що міжнародні логістичні компанії, такі як DHL, TNT Express, FedEx та UPS, теж активно працюють на українському ринку та надають послуги експрес-доставки. Це сприяє збільшенню міжнародних пересілок та зростанню обсягів експорту та імпорту товарів (рис. 1).

Лідером логістичного ринку України сьогодні є «Нова пошта», яка працює з 2001 р.; вихід на європейський ринок – з 2014 р. Компанія «Нова пошта» налічує 9,3 тис. відділень по всій країні (відправлення вагою 5, 10, 30 кг і вантажні) та понад 6,8 тис. поштоматів. Відкрито відділення в Польщі, Литві, Чехії, Румунії, на черзі – Естонія, Латвія та створення компанії «Nova Post Europe» для надання поштових послуг по всій території Європи.

Рис. 1. Логотипи відомих компаній експрес-доставки вантажів

Державна компанія «Укрпошта» з 1947 р. є членом Всесвітнього поштового союзу UPU (*Universal Postal Union*). Компанія надає не лише поштові, а й фінансові послуги. «Укрпошта» має близько 12 тис. відділень і покриває всі населені пункти України; здійснює доставку за межі України в понад 230 країн, надає користувачам послугу EMS (*Express Mail Service*) – кур'єрський сервіс прискореної міжнародної доставки авіашляхом з врученням відправки у країні призначення за адресою отримувача.

Важливим гравцем на ринку є група компаній «Meest», Група надає поштово-логістичні послуги у 20-ти країнах світу, зокрема, й в Україні, де представлена компанією «Meest» (Міст Експрес). В Україні у Meest понад 4000 відділень, 6500 точок прийому-видачі відправлень та близько 3% внутрішнього ринку експрес-доставки.

«DHL» – всесвітньо відома компанія, лідер у галузі логістики, надає поштові послуги на території 220 країн; «DHL Express» обробляє 39% світового обсягу експрес-відправок, піонер у сфері «зеленої» логістики, має цифровий сервіс «MyDHL+» – це інноваційне рішення для керування відправками (*Same Day* – терміновий сервіс), та пропонує стандартні та спеціалізовані послуги з митного оформлення вантажів.

Компанією з перспективним майбутнім на ринку експрес-доставки є «Делівері», що здійснює

міжнародну доставку всіма видами транспорту, а також мультимодальні перевезення в будь-яку країну світу, яка перебуває на ринку понад 20 років і налічує майже 300 відділень по Україні. Компанія надає спеціальні тарифи для бізнесу.

Основною спеціалізацією вищевказаних груп компаній є надання транспортних і логістичних послуг для сектору B2B (*Business to business* – продаж бізнесу для другого бізнесу), C2C (*Consumer to consumer* – інтернет-торгівля між приватними особами за участю посередника) та *eCommerc* (електронна комерція). Основні показники діяльності підприємств експрес-доставки відображено у табл. 1.

З вищенаведених даних «Нова Пошта» і «Міст Експрес» є лідерами на внутрішньому ринку України, пропонуючи широкий спектр послуг для різних сегментів клієнтів. «DHL» та «Делівері» зосереджуються на міжнародних перевезеннях і можуть бути вигідними для бізнес-клієнтів з потребами в швидкій та надійній міжнародній експрес-доставці. «Укрпошта» надає послуги переважно для бізнес-клієнтів та виконує більш тривалі перевезення.

Вибір підприємства для міжнародної експрес-доставки буде залежати від специфічних потреб та вимог кожного клієнта. Як було зазначено,

Таблиця 1

Основні показники підприємств експрес-доставки

Підприємство	Нова Пошта	Міст Експрес	Укрпошта	DHL	Делівері
Сегмент	eCommerc C2C, B2B	B2B	eCommerce C2C	B2B C2C	B2B
Кількість відділень	9300	> 4000	11700	50	297
Термін доставки (до Європи)	5–6 днів	7–10 днів	10–14 днів	5–7 днів	7–10 днів
Термін доставки (по Україні)	1–2 дні	1–3 дні	1–6 днів	1–3 дні	1–3 дні

Складаєно за даними [4–8]

для успішної діяльності таких підприємств підвищення конкурентоспроможності своїх послуг є важливим завданням, виконання якого можливе при врахуванні наступних аспектів, визначених авторами та представлених у табл. 2.

Економічна складова. Ціноутворення та формування тарифів в доставці є надзвичайно важливим елементом логістичної діяльності підприємств, оскільки від нього залежить ефективність та конкурентоспроможність послуг доставки. Тарифи визначають ціну, яку клієнт має заплатити за перевезення вантажу, враховуючи різні фактори, такі як вага, розміри, відстань, тип доставки та інші обставини, пов'язані з логістичним процесом.

Однією з головних причин, чому формування тарифів є важливим, є забезпечення виживання та прибутковості транспортних логістичних компаній. Правильно сформовані тарифи дозволяють покрити витрати на операційну діяльність, включаючи транспортування, митні платежі, зберігання та обробку вантажів, а також забезпечують отримання прибутку. Недооцінка або неправильне формування тарифів можуть призвести до збитків та послаблення конкурентоспроможності логістичних компаній.

Крім того, формування тарифів в доставці має прямий вплив на конкурентоспроможність на ринку. Адже клієнти постійно порівнюють ціни та умови послуг різних логістичних провайдерів, і тому правильне встановлення конкурентоспроможних тарифів може забезпечити залучення

та утримання клієнтів. Це особливо важливо в умовах зростаючої конкуренції у сфері доставки вантажів.

Формування міжнародних тарифів на експрес-доставку є складним процесом, що враховує різні фактори, такі як відстань, вага вантажу, вид транспорту, швидкість доставки, митні тарифи та інші витрати. Чим швидше необхідно доставити вантаж, тим вищі можуть бути тарифи.

Найбільш суттєвими факторами, які впливають на формування тарифів на експрес-доставку, є відстань і маршрут. Чим більша відстань між пунктами відправлення та призначення, тим більше звичайно коштує доставка. Також маршрут перевезення може впливати на вартість, залежно від складності, популярності та доступності транспортних маршрутів.

Зазвичай тарифи залежать від ваги та розмірів вантажу. Важкі та габаритні вантажі можуть мати вищі тарифи через більшу зайнятість простору та необхідність спеціального обладнання для перевезення. Тип транспорту, вибір транспортного засобу також впливає на тарифи.

Також при міжнародних перевезеннях вантажу необхідно враховувати митні тарифи та інші збори, які можуть бути стягнуті при в'їзді до країни призначення. Ці витрати можуть бути включені в загальний тариф.

Важливим фактором, що впливає на формування тарифів, є конкуренція на ринку перевезень між різними компаніями експрес-доставки. Конкуренти здатні пропонувати різні тарифи та

Таблиця 2

Забезпечення конкурентоспроможності підприємств експрес-доставки

Аспект	Стислий коментар
Якість та швидкість доставки	Міжнародні перевезення вимагають швидкості та надійності, оскільки клієнти часто потребують оперативності у доставці своїх вантажів. Забезпечення високої якості та точності доставки є важливим фактором конкурентоспроможності.
Глобальне охоплення ринку	Компанії експрес-доставки, які мають широку мережу агентств, партнерів та представництв по всьому світу, здатні пропонувати свої послуги в багатьох країнах. Глобальне охоплення ринку, забезпечуючи доступність та багатий спектр послуг своїм клієнтам дозволяє компанії бути конкурентоспроможною.
Конкурентні ціни та гнучкість у вартості	Оптимізація вартості послуг та пропозиція конкурентоспроможних цін можуть залучити більше клієнтів. Гнучкість у вартості та можливість пропонувати індивідуальні тарифи можуть забезпечити перевагу компанії над конкурентами.
Інновації та використання нових технологій	Впровадження сучасних технологій, таких як автоматизація процесів, відстеження вантажу в реальному часі, електронні системи керування доставкою та інші інноваційні рішення, може покращити ефективність та якість міжнародних перевезень, а отже, підвищити конкурентоспроможність компанії.
Клієнтська підтримка та задоволеність	Забезпечення якісної клієнтської підтримки, оперативного вирішення проблем та задоволення потреб клієнтів може посилити конкурентоспроможність компанії в міжнародних перевезеннях.
Співпраця з партнерами	Розвиток стратегічного партнерства з іншими перевізниками, логістичними компаніями та постачальниками допомагає забезпечити ефективність та конкурентоспроможність у міжнародних перевезеннях.

акційні пропозиції, що може вплинути на ціни послуги на ринку.

Відзначимо, що формування міжнародних тарифів на експрес-доставку саме автомобільним транспортом зазвичай базується на кількох ключових факторах. Враховуючи різні витрати та параметри перевезення, загальний тариф може бути розрахований за допомогою запропонованих авторами співвідношень, наведених у табл. 3.

Важливо враховувати, що формування міжнародних тарифів на експрес-доставку автомобільним транспортом є складним процесом, і вони можуть включати різні складові та деталі, що враховують витрати та вимоги перевезення. Конкретні тарифи повинні бути узгоджені між відправником та перевізником на основі відповідних договорів та умов.

Транспортна складова. Роль транспорту в експрес-доставці полягає в забезпеченні швидкого, надійного та ефективного переміщення товарів з одного місця до іншого. Транспорт дозволяє зв'язати виробників зі споживачами та забезпечити своєчасну доставку товарів. Широкий спектр транспортних засобів, включаючи автомобілі, літаки, кораблі та поїзди, забезпечує можливість вибору оптимального виду транспорту залежно від відстані, швидкості та характеристик товарів.

У сучасній експрес-доставці транспортна інфраструктура та технології грають ключову роль у забезпеченні швидкої та ефективної доставки. Використання літаків, ефективних систем маршрутизації, автоматизованих процесів відстеження вантажу сприяють зменшенню часу доставки та підвищенню задоволеності клієнтів. До прикладу, компанія «Нова пошта» в 2021 році успішно здійснила пілотний проект по доставці посилок з Києва до Харкова та Львова безпілотниками.

Розвиток міжнародної експрес-доставки саме автомобільним транспортом має обнадійливі пер-

спективи, які можуть сприяти підвищенню ефективності та якості послуг. Проведений авторами аналіз декількох позитивних трендів представлено таблицею 4.

Загалом, розвиток міжнародної експрес-доставки автомобільним транспортом передбачає використання новітніх технологій, розширення міжнародної співпраці та забезпечення стійкості та ефективності у всіх аспектах логістичних процесів.

Правова складова. Організація міжнародних перевезень вантажів, зокрема, і експрес-доставки, регулюється нормами законодавчих документів, які можуть варіюватися в залежності від країни та міжнародних домовленостей. На основі аналізу положень конвенцій та угод, що регламентують міжнародні перевезення, авторами складено перелік законодавчих документів, які утворюють нормативно-правову базу організації експрес-доставки вантажів (табл. 5).

Ці документи є основою для регулювання міжнародних перевезень вантажів, включаючи експрес-доставку. Однак, кожна країна може мати свої національні законодавчі акти, які додатково регулюють цю сферу. Рекомендується звертатися до законодавства конкретної країни або міжнародних організацій, таких як Міжнародна палата комерції (ICC) або Міжнародна асоціація авіаційних перевізників (IATA), для отримання додаткової інформації та конкретних правил, що стосуються організації експрес-доставки вантажів.

Варто зазначити, що перелік не є вичерпним, існують і інші нормативно-правові акти, які можуть стосуватися міжнародних експрес-відправлень у конкретних випадках.

Аналізуючи правову складову експрес-доставки, слід вказати, що контроль технічних засобів перевезень включає розгляд таких аспектів як безпека, стандарти якості, екологічні вимоги та технічні характеристики транспортних засобів

Таблиця 3

Основні співвідношення для розрахунку тарифів на експрес-доставку

Фактори	Формування тарифу
Вага вантажу	Тариф = Базова ставка + (Вага вантажу × Ставка за кілограм)
Розмір вантажу	Тариф = Базова ставка + (Розмір вантажу × Ставка за кубічний метр)
Вага та розмір вантажу	Тариф = Базова ставка + (Вага вантажу × Ставка за кілограм) + (Розмір вантажу × Ставка за кубічний метр)
Вага, розмір та відстань	Тариф = Базова ставка + (Вага вантажу × Ставка за кілограм) + (Розмір вантажу × Ставка за кубічний метр) + (Відстань × Ставка за кілометр)
Вага, розмір, відстань та тип доставки	Тариф = Базова ставка + (Вага вантажу × Ставка за кілограм) + (Розмір вантажу × Ставка за кубічний метр) + (Відстань × Ставка за кілометр) + Додаткові витрати за тип доставки

Перспективи розвитку міжнародної експрес-доставки автомобільним транспортом

Напрямок	Зміст, результати
Застосування новітніх технологій	Впровадження автоматизованих систем управління транспортом, включаючи системи GPS, відстеження вантажів та електронну обробку документів, дозволить поліпшити точність та швидкість доставки. Використання системи «розумної» маршрутизації та оптимізації доставки сприятиме зменшенню затрат часу та палива.
Розвиток міжнародних логістичних мереж	Співробітництво між різними транспортними компаніями та операторами логістики сприятиме розвитку ефективних міжнародних логістичних мереж. Це дозволить забезпечити більш швидку та надійну доставку вантажів між різними країнами.
Зниження бюрократичних обмежень	Спрощення митних процедур та бюрократичних обмежень у міжнародній торгівлі сприятиме збільшенню швидкості та ефективності міжнародної експрес-доставки. Застосування електронних документів та автоматизація митних процедур сприятимуть зниженню затримок та витрат, пов'язаних з митним оформленням.
Розвиток електро-мобільності	Зростаюча увага до екологічних аспектів та зниження викидів вуглецю спонукає до розвитку електромобільного транспорту. Використання електричних вантажівок та фургонів у міжнародній експрес-доставці може забезпечити екологічно стійкіші та енергоефективніші рішення.
Забезпечення високої якості обслуговування	Зростаючі вимоги клієнтів до якості обслуговування ставлять перед компаніями експрес-доставки завдання покращити якість послуг та забезпечити точність та надійність доставки. Впровадження систем відстеження в режимі реального часу та інтерактивного спілкування з клієнтами допоможе забезпечити високий рівень задоволення клієнтів.

Таблиця 5

Правові засади організації експрес-доставки

Законодавчий документ	Стислий опис, призначення
Міжнародні документи	
Конвенція про договір міжнародного перевезення вантажів	Документ регулює міжнародні перевезення вантажів <i>автомобільним транспортом, включаючи експрес-доставку</i> . Він встановлює правила щодо відповідальності перевізника, розмірів відшкодування збитків, документації, термінів доставки, позовів та інших важливих аспектів (стисла назва – Конвенція CMR).
Міжнародна конвенція про перевезення повітрям	Конвенція регулює міжнародні авіаперевезення вантажів, включаючи експрес-доставку. Вона встановлює мінімальні стандарти відповідальності авіаперевізників, процедури компенсації за збитки, правила прийому вантажу та інші важливі положення (інша назва – Монреальська конвенція).
Міжнародна конвенція про перевезення вантажів морем	Документ регулює міжнародні морські перевезення вантажів, включаючи експрес-доставку. Вона встановлює стандарти відповідальності морських перевізників, правила оформлення договорів, обмеження відповідальності та інші важливі аспекти (інша назва – Гамбурзька конвенція).
Угода про міжнародні залізничні перевезення	Угода регулює міжнародні залізничні перевезення вантажів, включаючи експрес-доставку. Вона встановлює загальні правила перевезення, відповідальність перевізника, процедури компенсації та інші важливі вимоги (стисла назва – COTIF).
Вітчизняні документи	
Митний кодекс України	Встановлює правила та процедури митного оформлення товарів, при здійсненні міжнародних вантажних перевезень.
ЗУ «Про автомобільний транспорт»	Визначає вимоги до перевезення вантажів автомобільним транспортом, включаючи міжнародні перевезення, регулює відносини між автомобільними перевізниками та замовниками транспортних послуг.
ЗУ «Про залізничний транспорт»	Встановлює правила та вимоги до міжнародних вантажних перевезень залізницею, регламентує відносини між відправниками та одержувачами вантажу, в т.ч. поштових відправлень.
Повітряний кодекс України	Обумовлює виконання повітряних перевезень і тарифи на перевезення різних вантажів, в т.ч. і поштових відправлень.
Закон України «Про транспорт»	Ст.16, 24: Реалізує державну політику у сфері морського транспорту, визначає правила та вимоги до міжнародних вантажних перевезень морським транспортом, в т.ч. і поштових відправлень.
ЗУ «Про державний кордон України»	Регулює процедуру перетину кордону з метою здійснення міжнародних перевезень вантажів відповідно до законодавства України та міжнародних договорів; допускає спрощений порядок пропуску.
Положення про МК та МО міжнародних поштових відправлень	Визначає порядок декларування, митного контролю та митного оформлення і контролю за доставкою товарів, депеш та інших предметів, в т.ч. міжнародної прискореної пошти EMS (Express Mail Service).

і проводиться з урахуванням вимог міжнародних нормативно-правових актів. До прикладу, Конвенція про дорожній рух (інакше – Віденська конвенція 1968 р.) встановлює технічні стандарти та правила для безпеки на дорозі, включаючи вимоги до конструкції автомобілів, освітлення, гальм, шин та інших елементів. Екологічні стандарти на токсичність і димність відпрацьованих газів установлені за Правилами ЄЕК ООН. Так звані Євростандарти регулюють викиди шкідливих речовин автомобільними двигунами і постійно посилюються. Компанії експрес-доставки повинні дотримуватися найновіших стандартів, щоб відповідати екологічним нормам. Крім того, кожна країна має своє власне транспортне законодавство, що регулює автомобільні перевезення. Компанії експрес-доставки повинні дотримуватися відповідних правил та норм, таких як обмеження швидкості, перевантаження, використання спеціальних позначень тощо.

Отже, стан технічних засобів експрес-перевезень на автомобільному транспорті вимагає перевірки відповідності транспортних засобів вимогам, встановленим вищезгаданими нормативно-правовими актами, за якими оцінюються такі аспекти як безпека транспорту, ефективність споживання палива, екологічність, технічний стан транспортних засобів та виконання стандартів якості.

Організаційна складова. Аналіз схем організації праці в експрес-доставці та їх відповідність міжнародним стандартам включає огляд робочих умов, режиму роботи, прав праці та соціальних гарантій, які надаються працівникам в цій сфері діяльності.

Деякі міжнародні стандарти, які варто враховувати, установлені Міжнародною організацією стандартизації (ISO). Наприклад, компанії експрес-доставки можуть отримувати сертифікати відповідності стандартам ISO, таким як ISO 9001 (система управління якістю) та ISO 14001 (система управління довкіллям), що встановлюють вимоги до управління якістю та довкіллям у робочих процесах. Також важливо, щоб компанії експрес-доставки виконували вимоги національних законодавств та забезпечували виконання прав працівників, адже в кожній країні існують закони, що регулюють різні аспекти працевлаштування. Тут слід згадати і про КСВ – корпоративну соціальну відповідальність (CSR – *Corporate social responsibility*) – ініціативу, про яку в Україні поки що знають мало. КСВ – це відповідальність підприємства за прямий та опосередкований вплив на економічну, екологічну та соціальні системи, в які воно вбудоване. Компанії установлюють політику CSR, яка полягає в дотриманні прав праці, піклування про здоров'я та безпеку працівників, а також соціальну підтримку спільнот.

Отже, при аналізі схем організації праці в експрес-доставці важливо враховувати вимоги міжнародних стандартів, національне законодавство та політику CSR. Конкретний аналіз може включати перевірку робочого часу, умов праці, оплати праці, захисту прав працівників та дотримання норм безпеки та охорони здоров'я.

Незважаючи на швидкі темпи зростання обсягів послуг з доставки експрес-вантажів, розвиток міжнародної експрес-доставки зіткнувся з рядом проблем, які впливають на ефективність та якість послуг. Результати дослідження деяких з найбільш поширених проблем наведемо в табл. 6.

Таблиця 6

Проблеми розвитку міжнародної експрес-доставки

Проблема	Стислий опис
Митні процедури	Одна з основних проблем у міжнародній експрес-доставці. Складність та тривалість митного оформлення можуть призводити до затримок у доставці вантажу. Неодноразові митні обмеження та непередбачуваність митних правил у різних країнах створюють складнощі для компаній експрес-доставки.
Інфраструктура та транспортні засоби	Недостатня розвиненість транспортної інфраструктури у деяких регіонах може призводити до затримок та проблем з доставкою. Обмеженість доступу до високошвидкісних транспортних засобів та недостатнє покриття авіаційними мережами можуть ускладнювати експрес-доставку до віддалених районів.
Безпека та захист вантажів	Крадіжки, втрати та пошкодження вантажу можуть відбуватись під час транспортування, особливо у разі перетину кількох кордонів. Забезпечення безпеки вантажів має стати пріоритетом для компаній експрес-доставки.
Екологічна стійкість	Розширення міжнародної експрес-доставки призводить до збільшення викидів вуглецю та негативного впливу на навколишнє середовище. Зростаюча увага до стану довкілля вимагає впровадження більш екологічно стійких рішень у логістичних процесах експрес-доставки.

Висновки. Розглянувши систему експрес-доставки вантажів як складний об'єкт та застосувавши для аналізу його складових системний підхід, можна стверджувати, що підвищення конкурентоспроможності цього сегменту ринку можливе через удосконалення процесу експрес-доставки і полягає у покращенні оперативності та швидкості доставки. Розвиток технологій, автоматизація та впровадження сучасних систем відстеження дозволяють зменшити час доставки та підвищити рівень задоволеності клієнтів. Важливим аспектом для привабливості експрес-доставки є формування конкурентоспроможних тарифів. Здійснення аналізу витрат, ефективного управління логістичними процесами та забезпечення оптимального співвідношення ціни та якості є ключовими факторами при встановленні тарифів.

При скоординованому розвитку всіх п'яти розглянутих підсистем можна досягти синергічного

ефекту, коли комбіноване використання кількох стратегій виявляється більш ефективним, ніж ізольоване впровадження кожної з них. Логічно припустити виникнення особливих емерджентних властивостей і утворення мережі експрес-доставки з новими можливостями.

Отже, усі вищезазначені аспекти сприяють підвищенню конкурентоспроможності експрес-доставки. Підприємства, які зосереджуються на постійному удосконаленні своїх процесів, інвестиціях у технології та інновації, а також на задоволенні потреб клієнтів, мають перевагу на ринку. Вирішальними факторами для досягнення успіху у сфері експрес-доставки є ефективне планування і управління. А подальші дослідження мають лежати у площині застосування сучасних методів і моделей логістичного менеджменту стосовно експрес-доставки вантажів.

Список літератури:

1. Бауерокс Дональд ДЖ., Клосс Дейвід Дж. Логістика: Інтегрований ланцюг постачань. 2-е вид. / [Пер. з англ. Н.Н. Баришнікової, Б.С. Пінкснера]. 2004. 640 с.
2. Шандрівська О. Є. Дослідження сегменту експрес-доставки вантажів в Україні з використанням методів математичної статистики / О. Є. Шандрівська, В. В. Кузяк, В. А. Шандрівський // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Проблеми економіки та управління : збірник наукових праць. 2015. № 815. С. 169–184. <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/2723/visnyk2015-169-184.pdf>
3. Кобилюх О.Я., Гірняк О.Б. Ринок експрес-доставки в Україні: виклики сьогодення // *Інфраструктура ринку. Електронний науково-практичний журнал*. Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. Випуск 68, 2022. С. 44–49. <https://doi.org/10.32782/infrastructure68-8>
4. Офіційний сайт Нової Пошти <https://novaposhta.ua>
5. Офіційний сайт Meest Україна <https://ua.meest.com>
6. Офіційний сайт Укрпошти <https://www.ukrposhta.ua>
7. Офіційний сайт компанії Делівері. <https://www.delivery-auto.com>.
8. Офіційний сайт DHL Express <https://mydhl.express.dhl/ua/uk/home.html#/createNewShipmentTab>

Kunda N.T., Ohiichuk O.V. ANALYSIS OF WAREHOUSE EXPRESS DELIVERY OF CARGO IN THE INTERNATIONAL TRAFFIC

The article is devoted to issues of functioning and efficiency of a separate international transportation segment – express cargo delivery. The study's relevance is determined by the need to increase the competitiveness of enterprises engaged in the express delivery of goods. The works of foreign and domestic scientists indicate the practicality of using a logistic approach. Logistics management is considered a tool for revealing the set of capabilities of the enterprise as a logistics system. To analyze the factors which affect the competitiveness of international express delivery of freight, a systematic approach and a decomposition method were used to study the infrastructure, economic, transport, legal, and organizational components of the express delivery system. The main principles of system implementation are described: speed, punctuality, reliability, tracking and tracing, processing and manipulation, and support service availability. Operators represent the infrastructural component with an extensive network of express delivery branches. Express delivery companies operating on the domestic and international markets are presented: "Nova Poshta", "Meest Express", "Ukrposhta", DHL, TNT Express, "Delivery Express", and others. Aspects important for ensuring the competitiveness of express delivery enterprises are highlighted. The possibilities of increasing the competitiveness of enterprises operating in this area have been analyzed. In the economic component, special attention is paid to the issue of forming flexible tariffs, and the main ratios for their calculation are proposed. Modern rolling stock and the latest technologies play a decisive role in the transport component. The prospects for developing international express delivery by road transport are described. A number of international and domestic regulatory acts regulate the organization of express delivery. A list of legislative documents forming the legal component of express delivery has been compiled. Schemes of labor organization and control of the work regime and social guarantees make up the meaning of the organizational component and are reflected in some international standards. The problems of the development of global express delivery are considered. The possibility of achieving a synergistic effect and forming a system with new emergent properties is indicated.

Key words: express delivery, international transportation, road transport, competitiveness, tariffs, legal regulation.